

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 58 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i universitets- og høyskoleloven mv.
(egenbetaling, advokatutgifter)

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	5	Andre endringer i universitets- og høyskoleloven	22
			5.1	Nemnd for studentsaker	22
2	Bakgrunn for lovforslaget	6	5.2	Vedtaksmyndighet	
2.1	Bakgrunn	6		ved nedsettelse av salær	23
2.2	Høringen av endringer i universitets- og høyskoleloven ...	6	5.3	Krav til politiattest	24
2.3	Høringen av endring i utdanningsstøtteleven	8	5.4	Valgt rektors fratreden før utløpet av funksjonstiden	24
			5.5	Utlysning av undervisnings- og forskningsstillinger	25
3	Egenbetaling (studieavgift) fra tredjelandsstudenter	10	5.6	Delegering	25
3.1	Bakgrunn	10	6	Endringer i utdanningsstøtteleven	26
3.2	Gjeldende rett	10	6.1	Gjeldende rett	26
3.2.1	Universitets- og høyskoleloven	10	6.2	Høringsforslaget	26
3.2.2	EØS-retten	11	6.3	Høringsinstansenes syn	26
3.3	Høringsforslaget	11	6.4	Departementets vurdering	27
3.4	Høringsinstansenes syn	11			
3.5	Departementets vurdering	13	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	28
3.5.1	Om å fjerne kravet om kostnadsdekkende studieavgift	13	7.1	Endringer i universitets- og høyskoleloven	28
3.5.2	Private institusjoner	14	7.1.1	Egenbetaling (studieavgift) fra tredjelandsstudenter	28
3.5.3	EØS-rettslig vurdering	15	7.1.2	Dekning av advokatutgifter i studentsaker	28
4	Dekning av advokatutgifter i studentsaker	16	7.1.3	Andre endringer i universitets- og høyskoleloven	28
4.1	Bakgrunn	16	7.2	Endring i utdanningsstøtteleven	28
4.1.1	Tidligere regulering	16			
4.1.2	Kartlegging av studentsaker	16	8	Merknader til lovforslaget	29
4.2	Gjeldende rett	16	8.1	Endringer i universitets- og høyskoleloven	29
4.2.1	Universitets- og høyskoleloven	16	8.2	Endringer i utdanningsstøtteleven	30
4.2.2	Reglene om fri rettshjelp	17			
4.2.3	Reglene i andre land	17			
4.3	Høringsforslaget	18			
4.4	Høringsinstansenes syn	18			
4.5	Departementets vurdering	19			
4.5.1	Generelt om innføring av makspris for dekning av advokatutgifter	19			
4.5.2	Tilgrensende spørsmål	20			
			Forslag til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven mv. (egenbetaling, advokatutgifter)	32	32

Prop. 58 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i universitets- og høyskoleloven mv. (egenbetaling, advokatutgifter)

*Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 27. mars 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

I denne proposisjonen fremmer Kunnskapsdepartementet forslag til enkelte endringer i universitets- og høyskoleloven (uhl.) og en endring i utdanningsstøtteloven.

Departementet foreslår endringer i uhl. §§ 2-6 og 6-2 for å fjerne kravet om at egenbetalingen fra studenter fra land utenfor EØS og Sveits skal være kostnadsdekkende. Universitetene og høyskolene må fortsatt ta egenbetaling fra denne studentgruppen, men forslaget innebærer at de selv kan vurdere nivået på egenbetalingen ut fra kompetansebehov og strategiske vurderinger. Se punkt 3.

Proposisjonen inneholder et forslag om å innføre adgang til å fastsette en øvre grense for dekning av advokatutgifter i studentsaker om usikethet, utestenging, bortvisning og utelukkelse fra praksis. Forslaget går ut på å gi en forskriftshjemmel i uhl. § 12-9 til å fastsette en konkret øvre

grense i forskrift. Forslaget vil bidra til bedre kostnadskontroll og forutsigbarhet, samtidig som det ivaretar rettssikkerheten til studentene som fremdeles vil ha rett på dekning av advokatkostnader i alle instanser. Se punkt 4.

I proposisjonen forslås enkelte mindre endringer og justeringer som gjelder nemnd for studentsaker, vedtaksmyndighet ved nedsettelse av salær, krav om politiattest, valgt rektors fratreden før funksjonstiden, unntak fra kravet om utlysing av undervisnings og forskningsstillinger og delegering. Se punkt 5.

Videre foreslår departementet mindre endringer i utdanningsstøtteloven § 18 som gjelder organisering av og saksbehandling i Lånekassens klagenemnd. Se punkt 6.

Departementet forslår at lovendringene skal tre i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

2 Bakgrunn for lovforslaget

2.1 Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet har i arbeidet med å følge opp hvordan universitets- og høyskoleloven fra 2024 fungerer i praksis, sett behov for å foreslå noen endringer i loven. En høring med forslag til noen større og mindre enkeltstående endringer ble derfor gjennomført høsten 2025. Høringsnotatet følges opp i denne proposisjonen.

Departementet har blant annet på bakgrunn av innspill i høringen, besluttet å ikke fremme forslaget om å fjerne regelen om blind klagesensur i universitets- og høyskoleloven § 11-11 andre ledd.

Departementet har videre gjennomført et arbeid med å samordne og revidere bestemmelser om organisering av og saksbehandling i klagenemnder på Kunnskapsdepartementets område. På denne bakgrunn foreslås det nå forenklinger i utdanningsstøtteloven § 18 om klagenemnd for enkeltvedtak som fattes etter utdanningsstøtteloven med forskrifter.

2.2 Høringen av endringer i universitets- og høyskoleloven

Kunnskapsdepartementet sendte 21. oktober 2025 på høring forslag om endringer i universitets- og høyskoleloven. Høringsfristen var 31. desember 2025.

Høringen ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Riksrevisjonen
Sametinget

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Datatilsynet
De nasjonale forskningsetiske komiteene
Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
Helsedirektoratet
Helsetilsynet
Komité for kjønnsbalanse og mangfold i forskning
Likestillings- og diskrimineringsombudet

Nasjonalt fagskoleråd
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – NOKUT
Norges forskningsråd
Norsk utenrikspolitisk institutt
Politidirektoratet
Regelrådet for næringslivet
Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør
Språkrådet
Statens lånekaske for utdanning
Statistisk sentralbyrå
Utdanningsdirektoratet

De regionale helseforetakene
Statsforvalterne

Fylkeskommunene

Universitetene og høyskolene (statlige og private)

Abelia
Akademiet for yngre forskere
Akademikerforbundet
Akademikerne
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Arkitektenes Fagforbund
Association of Norwegian Students Abroad ANSA
Bibliotekarforbundet
Creo – forbundet for kunst og kultur
Delta
Den norske Jordmorforening
Den norske legeforening
Den norske tannlegeforening
Den norske veterinærforening
Det Norske Diakonforbund
Det Norske Videnskaps-Akademi
Econa
Elevorganisasjonen
Forskerforbundet
Forskningsinstituttens fellesarena
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
Hovedorganisasjonen Virke
Kristne Friskolers Forbund
KS – Kommunesektorens organisasjon
Kringkastingsringen
Landssamanslutninga av nynorsk kommunar

Landslaget for språklig samling
 Landsorganisasjonen i Norge
 Lærernes Yrkesforbund
 Nasjonalt fagskoleråd
 Naturviterne
 NITO – Norges Ingeniør- og teknologorganisasjon
 Noregs Mållag
 Norges Farmaceutiske Forening
 Norges Handikapforbund
 Norges Juristforbund
 Norsk Ergoterapeutforbund
 Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening
 Norsk Fysioterapeutforbund
 Norsk Lektorlag
 Norsk Målungdom
 Norsk psykologforening
 Norsk Radiograførbund
 Norsk studentorganisasjon
 Norsk Sykepleierforbund
 Norsk Tjenestemannslag
 Nynorsk forum
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Organisasjon for norske fagskolestudenter
 Parat
 Presteforeningen
 Riksmålsforbundet
 Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes
 organisasjoner
 Samfunnsviterne
 Samfunnsøkonomene
 Samskipnadsrådet
 Skolelederforbundet
 Skolenes landsforbund
 STAFO
 Steinerskoleforbundet
 Stipendiatororganisasjonene i Norge
 Synshemmede Akademikeres Forening
 Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening
 Unge funksjonshemmede
 Unio
 Universitets- og høgskolerådet
 Utdanningsforbundet
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Departementet mottok høringsinnspill fra 65
 høringsinstanser. Disse høringsinstansene hadde
 merknader til forslagene:

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
 Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen –
 NOKUT
 Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør

Arkitektur- og designhøgskolen
 Dronning Mauds Minne Høgskole

De juridiske fakulteter ved UiT, UiB og UiO
 Forsvarets Høgskole
 Handelshøyskolen BI
 Høgskolen i Molde – Vitenskapelig høgskole
 i logistikk
 Høgskolen i Østfold
 Høyskolen Kristiania
 Høgskulen på Vestlandet
 Kunsthøgskolen i Oslo
 Lovisenberg diakonale høgskole
 NLA høgskolen
 Nord universitet
 Norges arktiske universitet
 Norges Idrettshøgskole
 Norges Handelshøyskole
 Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
 Norges miljø- og biovitenskapelige universitet sin
 nemd for studentsaker
 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
 Oslo MET
 Universitetet i Agder
 Universitetet i Bergen
 Universitetet i Innlandet
 Universitetet i Oslo
 Universitetet i Stavanger
 Universitetet i Sørøst-Norge
 VID vitenskapelige høyskole

Abelia
 Advokatfirmaet Verito
 Advokatforeningen
 Akademikerne
 ANSA Norwegian students abroad
 Forskerforbundet
 NITO – Norges Ingeniør- og teknologi-
 organisasjon
 Norsk Studentorganisasjon
 Norsk Sykepleierforbund Student
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Samfunnsviterne
 Studentdemokratiet i Sørøst-Norge
 Stipendiatororganisasjonene i Norge
 Studentorganisasjonen ved Universitetet
 i Stavanger
 Studentene og akademiskernes internasjonale
 hjelpefond
 Studentparlament ved Universitetet i Bergen
 Studentparlamentet ved Universitetet i Oslo
 Studenttinget NTNU
 Studenttinget på Vestlandet
 Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening
 UiODoc – Interesseorganisasjon for stipendiater
 og postdoktorer ved universitetet i Oslo
 Universitets- og høgskolerådet

Fem privatpersoner

Disse høringsinstansene svarte at de ikke hadde merknader til forslagene:

Domstolsadministrasjonen
Språkrådet
Statistisk sentralbyrå
Utdanningsdirektoratet

Nordland fylkeskommune

MF vitenskapelig høyskole
Norges Musikkhøgskole

En privatperson

2.3 Høringen av endring i utdanningsstøtteleven

Sammen med forslaget til forskrift om enkelte klagenemnder på Kunnskapsdepartementets område sendte departementet 10. april 2025 på høring forslag om endringer i utdanningsstøtteleven § 18. Departementet foreslo at de nærmere reglene om organisering og saksbehandling i Lånekassens klagenemnd ble tatt ut av bestemmelsen, og at det ble tatt inn en hjemmel for departementet til å gi forskrift om behandlingen i nemnda.

Høringsfristen var 30. mai 2025.

Høringen ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
Helsedirektoratet
Helsetilsynet
Klagenemndssekretariatet
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Nasjonalt fagskoleråd
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – NOKUT
Norsk utenrikspolitisk institutt
Politidirektoratet
Regelrådet for næringslivet
Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør
Språkrådet
Statens lånekasse for utdanning
Statsforvalterne
Utdanningsdirektoratet
Universiteter og høyskoler
Fagskolene

De regionale helseforetakene

Fylkeskommunene

Abelia – Forum for friskoler
Akademiet for yngre forskere
Akademikerforbundet
Akademikerne
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Arkitektenes Fagforbund
Association of Norwegian Students Abroad ANSA
Bibliotekarforbundet Creo – forbundet for kunst og kultur
Delta
Den norske Jordmorforening
Den norske legeforening
Den norske tannlegeforening
Den norske veterinærforening
Det Norske Diakonforbund
Det Norske Videnskaps-Akademi
Econa
Elevorganisasjonen
Forskerforbundet
Forskningsinstituttens fellesarena
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
Hovedorganisasjonen Virke
Kristne Friskolers Forbund
KS – Kommunesektorens organisasjon
LO
Lærernes Yrkesforbund
Nasjonalt fagskoleråd
Naturviterne
Noregs Mållag
Norges Farmaceutiske Forening
Norges Handikapforbund
Norges Ingeniør- og teknologorganisasjon
Norges Juristforbund
Norsk Ergoterapeutforbund
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening
Norsk Fysioterapeutforbund
Norsk Lektorlag
Norsk Målungdom
Norsk psykologforening
Norsk Radiografforbund
Norsk studentorganisasjon
Norsk Sykepleierforbund
Norsk Tjenestemannslag
Norske Fag- og Friskolers Landsforbund
Norwegian IB Schools
Nynorsk forum
NHO
Organisasjon for norske fagskolestudenter
Parat Presteforeningen
Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Samfunnsviterne
Samfunnsøkonomene
Samskipnadsrådet
Skolelederforbundet
Skolenes landsforbund
STAFO
Steinerskoleforbundet
Stipendiatororganisasjonene i Norge
Synshemmede Akademikeres Forening

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening
Unge funksjonshemmede
Unio
Universitets- og høgskolerådet
Utdanningsforbundet
YS

Ingen høringsinstanser hadde merknader til forslaget til endringer i utdanningsstøtteleven § 18.

3 Egenbetaling (studieavgift) fra tredjelandstudenter

3.1 Bakgrunn

Regjeringen varslet i Meld. St. 14 (2024–2025) *Sikker kunnskap i en usikker verden* at det skal settes i gang et arbeid for å styrke den strategiske tilnærmingen til å rekruttere og beholde internasjonale studenter og forskere, for å bidra til å dekke fremtidens kompetansebehov. Innretningen av studieavgiften for studenter fra land utenfor EØS og Sveits (tredjelandstudenter) inngår i dette arbeidet. Egenbetaling er lovens begrep for studieavgift, disse to begrepene benyttes i det videre om det samme.

I 2023 ble det innført egenbetaling i høyere utdanning for tredjelandstudenter. Innføringen av studieavgiften hadde bakgrunn i statsbudsjettet for 2023, jf. Prop. 1 S (2022–2023) og Innst. 12 S (2022–2023), der Stortinget vedtok å kutte bevilgningen til universiteter og høyskoler som følge av forventet inntekt fra innføringen av egenbetaling for studenter fra land utenfor EØS og Sveits. Bakgrunnen var at Norge var ett av få land som tilbød gratis utdanning til alle internasjonale studenter samtidig som norske studenter i de fleste tilfeller må betale studieavgift for å studere i land utenfor EØS. Det ble innført krav om at universitetene og høyskolene skulle sette en minst kostnadsdekkende avgift. Det ble grovt anslått at hvis institusjonene etter innføringen beholdt ca. 30 prosent av tredjelandstudentene, ville de ikke få redusert økonomisk handlingsrom. Stortinget vedtok endringene i loven våren 2023 med virkning fra høsten 2023, se Prop. 68 L (2022–2023).

Siden innføringen har det vært en kraftig nedgang i nye tredjelandstudenter. Antallet nye studenter med statsborgerskap fra land utenfor EØS og Sveits (førstegangsregistrerte) på toårige masterprogram, gikk ned med rundt 60 prosent fra 2022 til 2023. Ikke alle disse betaler studieavgift, fordi de har permanent opphold eller omfattes av andre unntak. I gruppen som omfattes av kravet om studieavgift anslår departementet at nedgangen var over 80 prosent. Høsten 2023 var det registrert 461 betalende studenter, hvorav 261 på 2-årige masterprogrammer. Høsten 2024 var det registrert 688 betalende studenter, hvorav 390 på

toårige masterprogrammer. Det var omtrent 32 prosent færre *nye* betalende studenter på toårige masterprogrammer i 2024, sammenlignet med 2023. Nedgangen har vært størst innenfor realfag og teknologi, som er viktige for fremtidens kompetansebehov i Norge. Tallene er innhentet av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.

3.2 Gjeldende rett

3.2.1 Universitets- og høyskoleloven

Universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 2-6 regulerer egenbetaling ved statlige universiteter og høyskoler for statsborgere fra land utenfor EØS og Sveits. Første ledd fastsetter at institusjonene *skal* kreve egenbetaling fra disse studentene, og at egenbetalingen *minst* skal dekke institusjonenes kostnader for utdanningen.

Uhl. § 2-6 andre ledd fastsetter at det er enkelte grupper av studenter det ikke skal kreves egenbetaling fra:

- Utenlandske borgere som etter internasjonale avtaler har rett til å bli likebehandlet med norske borgere
- Utenlandske borgere som kan ha rett til lån og stipend i Lånekassen på samme vilkår som norske borgere
- Doktorgradskandidater
- Utvekslingsstudenter. Institusjonene *kan* likevel kreve egenbetaling dersom dette ligger til grunn for utvekslingsavtaler med en utenlandsk institusjon.

Etter uhl. § 6-2 tredje ledd skal private universiteter og høyskoler ikke bruke statstilskudd til å dekke driftskostnader for studier til studentgrupper som skal avkreves egenbetaling etter uhl. § 2-6.

Uhl. § 2-6 tredje ledd gir departementet hjemmel til å gi forskrift om unntak fra første ledd. Departementet kan fastsette unntak både fra plikten til å kreve egenbetaling, og fra kravet om kostnadsdekkende egenbetaling.

Departementet har i universitets- og høyskoleforskriften § 4-4 første ledd fastsatt unntak fra

kravet om egenbetaling for studenter som er omfattet av ordningen Students at Risk (StAR), studenter som studerer i Norge gjennom programmene NORPART og NORHED, gjennom Fulbright-programmet og fellesgradssamarbeidet Erasmus Mundus.

Institusjonene er i forskriften § 4-4 andre ledd gitt adgang til å unnta fra egenbetaling grupper av studenter som deltar i studieprogrammer som tilbys i samarbeid mellom norsk og utenlandsk utdanningsinstitusjon (fellesgrader) og urfolksstudenter ved Samisk høyskole.

Departementet har ikke fastsatt unntak fra kravet om full kostnadsdekning.

3.2.2 EØS-retten

Regelverket om egenbetaling for studenter fra land utenfor EØS og Sveits er også underlagt EØS-rettens regelverk og begrensninger knyttet til offentlig støtte (statsstøtte). Offentlig støtte til økonomisk aktivitet er i utgangspunktet forbudt etter EØS-retten. Ved endring av reglene om studieavgift vil det være en del av vurderingen om regelverket er i tråd med de EØS-rettslige reglene om offentlig støtte.

Som offentlig støtte regnes midler fra det offentlige som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å gi en økonomisk fordel til enkelte foretak eller produksjon av enkelte varer, og som påvirker samhandelen mellom EØS-landene (EØS-avtalen art. 61). Slik støtte er ulovlig, med mindre den likevel kan gis etter et av de fastsatte unntakene fra forbudet. Et sentralt vilkår for om finansiering av utdanning anses som offentlig støtte, er foretakskriteriet, som innebærer et vilkår om at mottaker må drive økonomisk aktivitet.

Etter EØS-retten regnes enhver aktivitet som består i å levere varer eller tjenester i et marked som en økonomisk aktivitet. Det er den konkrete aktiviteten som vurderes, og det har ikke betydning hvordan virksomheten er organisert eller om den har ideelle eller kommersielle formål. Der som virksomheten ikke driver økonomisk aktivitet, gjelder heller ikke forbudet mot offentlig støtte.

Utdanning kan være både økonomisk og ikke-økonomisk aktivitet. Utdanning som er en del av det nasjonale utdanningssystemet og i hovedsak er finansiert av staten, regnes som ikke-økonomisk aktivitet etter statsstøtteregelverket. Dette følger av EU-domstolens praksis. I EFTA Surveillance Authority Decision No 3/17/COL Notion of State Aid (NoA) avsnitt 29 vises det til at dette utgangspunktet ikke forandres i de tilfellene

det tas noe egenbetaling som bidrar til å dekke driftskostnader. Disse økonomiske bidragene dekker ofte bare en brøkdel av de reelle kostnadene ved tjenesten, og vurderes derfor ikke som vederlag for tjenesten som ytes. Slik egenbetaling endrer derfor ikke det statsstøtterettslige prinsippet om at utdanningstjenester hovedsakelig finansiert av det offentlige, vurderes som ikke-økonomisk aktivitet.

I NoA avsnitt 30 vises det til at offentlige utdanningstjenester som nevnt over, må skilles fra tjenester hovedsakelig finansiert av egenbetaling eller kommersielle inntekter. Som eksempel vises det til høyere utdanning finansiert i sin helhet av studenter. Dette vurderes som økonomisk aktivitet etter statsstøtteregelverket.

3.3 Høringsforslaget

For å gi universitetene og høyskolene større fleksibilitet til å rekruttere i tråd med fremtidens kompetansebehov og for at Norge skal være konkurransedyktig i den globale konkurransen om gode studenter, foreslo departementet å stryke universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 2-6 første ledd andre punktum, som innebærer å fjerne kravet om at egenbetalingen for studenter fra land utenfor EØS og Sveits (tredjelandstudenter) minst skal dekke institusjonens kostnader til utdanningen.

For private universiteter og høyskoler ble det foreslått å ha samme regel som for de offentlige institusjonene. Uhl. § 6-2 tredje ledd ble derfor foreslått endret fra et forbud mot å bruke statstilskudd til studier for studentgrupper som det skal kreves egenbetaling for etter § 2-6, til å fastslå at også private universiteter og høyskoler skal ta egenbetaling fra studenter fra land utenfor EØS og Sveits.

I høringsforslaget redegjorde departementet for to forslag som ikke ble anbefalt:

- Endre fra «skal» til «kan» kreve egenbetaling
- Innføre unntak i forskrift uten lovendring

3.4 Høringsinstansenes syn

Det var til sammen 49 høringsinstanser som uttalte seg om forslaget om å fjerne kravet om at studieavgiften skulle være kostnadsdekkende. 32 av høringsinstansene var positive til forslaget, men et flertall av disse ønsket primært at studieavgiften skulle fjernes i sin helhet. Ti høringsinstanser støttet ikke forslaget, også flere av disse mente at studieavgiften burde fjernes. Sju

høringsinstanser ønsket primært å fjerne studieavgiften, men uttalte seg ikke konkret om de mente forslaget om å fjerne kravet til at studieavgiften skal være kostnadsdekkende var en ønsket løsning sammenlignet med dagens situasjon.

De 32 høringsinstansene som var positive til forslaget, primært eller sekundært, var hovedsakelig universiteter og høyskoler, i tillegg til *Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir)*, enkelte private organisasjoner og enkeltpersoner. De fleste høringsinstansene var enige i at innføringen av studieavgift har gjort Norge til et mindre attraktivt studieland for tredjelandsstudenter, og flere universiteter og høyskoler har mistet mangfold og viktig kompetanse. *Universitetet i Stavanger (UiS)* påpekte at Norge ikke uten videre kunne sammenlignes med andre europeiske land fordi det blant annet er høyere levekostnader i Norge. *Arkitektur- og designhøgskolen* uttalte at de ble hardt rammet av innføringen av studieavgiften og mente høringsforslaget vil bidra til at de kan jobbe for en bedre balanse mellom skandinaviske og internasjonale studenter. Både *Abelia* og *Næringslivets hovedorganisasjon* mente forslaget vil sette institusjonene i bedre stand til å tiltrekke verdifull internasjonal kompetanse til Norge.

Det er i alt 25 høringsinstanser som har uttalt at de ønsker å fjerne studieavgiften, selv om dette ikke var et forslag i høringen. Dette gjelder blant andre *Høgskolen i Østfold*, *Universitet i Oslo (UiO)*, *Norsk studentorganisasjon (NSO)*, *Forskerforbundet*, og *Universitets- og høyskolerådet (UHR)*. Flertallet av disse støttet sekundært departementets forslag om å fjerne kravet til kostnadsdekkende studieavgift og uttalte at det er et steg i riktig retning.

Enkelte av høringsinstansene, blant annet *Akademikerne* og *NSO* mente alternativet departementet tok opp i høringen om å endre bestemmelsen om studieavgift til at institusjonene «kan» kreve studieavgift er den beste løsningen.

Av de ti høringsinstansene som var negative til forslaget, var flertallet studentorganisasjoner, inkludert *NSO*. De var i hovedsak negative fordi det ikke fulgte økte bevilgninger med forslaget. Da ble den økonomiske byrden lagt på institusjonene, noe høringsinstansene ikke vurderte som hensiktsmessig. De mente dette førte til at forslaget i realiteten ikke ville bidra til å nå målet med å gjøre Norge til et mer attraktivt studieland. Dette gjaldt *Høgskolen i Østfold*, *UiO*, *Universitetet i Bergen (UiB)*, *NSO*, *Studentorganisasjonen ved UiS*, *Studentparlamentet ved UiO*, *Studenttinget ved NTNU*, *Studentene og akademikernes interna-*

sjonale hjelpefond, *Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening* og *en privatperson*.

NSO uttalte at de fortsatt mener at egenbetaling bryter med gratisprinsippet i høyere utdanning, og at det svekker Norges mulighet til å tiltrekke seg et bredt internasjonalt mangfold i akademia. De foreslo at det i tillegg til å fjerne kravet om minst kostnadsdekkende, lovfestes at egenbetalingen ikke kan være mer enn kostnadsdekkende. Videre påpekte de blant annet utfordringer med ulike avgifter ved institusjonene, manglende innsyn for studentene og behov for en nasjonal veileder.

Flere av høringsinstansene som støttet forslaget, uttalte seg også kritisk til at det ikke ble foreslått å reversere kuttet som ble gjennomført ved innføring av studieavgiften, eller å gi institusjonene resultatbasert uttelling for studiepoengproduksjon for tredjelandsstudentene. *Universitetet i Sørøst-Norge* uttalte at det er sterkt urimelig at forslaget gir institusjonene ansvaret for å prioritere dekningen av de resterende kostnadene dersom studieavgiften settes ned, innenfor gjeldende rammer. De mente en løsning kunne være å gjennomføre forslaget om at institusjonene kunne sette lavere studieavgift, men å kompensere institusjonene med resultatbasert uttelling for studiepoengproduksjonen. Det samme ble støttet av blant andre *Høgskolen i Molde – Vitenskapelig høgskole i logistikk*, *Høgskolen i Østfold*, *Norges idretts-høgskole*, *Universitetet i Innlandet*, *Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT)*, *Forskerforbundet* og *Samfunnsviterne*. *HK-dir* mente også at det burde følge en utredning av resultatbasert uttelling med dette forslaget. *UHR* har også uttalt at kuttet som ble gjennomført ved innføring av studieavgiften, burde reverseres i sin helhet. I tillegg mente enkelte at forslaget ville føre til økt administrasjon for institusjonene, og at dette burde ha vært utredet nærmere.

Flere høringsinstanser, blant andre *HK-dir* mente også det er behov for tydeligere rammer for studieavgiften og at hva som regnes som en symbolsk sum må avklares tydeligere. Enkelte høringsinstanser påpekte at det burde tydeliggjøres hvordan institusjonene skal rekruttere strategisk og hvordan summen på egenbetalingen skal ses i sammenheng med kompetansebehov. I tillegg stilte *Norges handelshøgskole* spørsmål ved om det er hensiktsmessig at institusjonene selv skal fastsette studieavgiften ut fra vage kriterier. *HK-dir* påpekte videre et behov for mer målrettet rekruttering av studenter fra tredjeland. De mener det er behov for en rekrutteringsstrategi, stipendprogram og flere andre tiltak for å styrke

Norge som studieland. *UiT og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet* mente også det er behov for å etablere flere stipendordninger for å øke Norges konkurranseevne og sikre bred tilgang til norsk utdanning.

Enkelte høringsinstanser ga uttrykk for et behov for presisering av EØS-regelverket. *UiO og UiB* presiserte at de mener at kostnaden må ta utgangspunkt i den enkelte students studieavgift og at de var usikre på departementets forståelse av at regelverket gjelder på tilbuds nivå.

3.5 Departementets vurdering

3.5.1 Om å fjerne kravet om kostnadsdekkende studieavgift

Departementet mener det er behov for å styrke den strategiske tilnærmingen til rekruttering av internasjonale studenter til Norge i tråd med fremtidens kompetansebehov.

For at norske universiteter og høyskoler skal kunne bli mer konkurransedyktige, og for å bedre dekke fremtidens kompetansebehov foreslår departementet å gå videre med forslaget om å fjerne kravet om at studieavgiften minst skal være kostnadsdekkende. Departementet mener at dette vil gi institusjonene fleksibilitet, og forslaget er målrettet i møte med de utfordringene sektoren og arbeidslivet selv peker på.

En av hovedutfordringene med studieavgiften for tredjelandsstudenter, slik den er innrettet i dag, er at norske institusjoner opplever at de prises ut på grunn av det høye kostnadsnivået i Norge. Prisene varierer mellom tilbud og institusjoner, men vanlige nivåer på studieavgiften ved de statlige institusjonene er fra rundt 200 000 kroner til rundt 280 000 kroner i året. Det er høyere enn de gjennomsnittlige prisene i de andre nordiske landene og betydelig høyere enn i mange andre europeiske land. Av de 31 europeiske universitetene (utenom britiske) som er høyere plassert enn Universitetet i Oslo på universitetsrankeringen til Times Higher Education, er det bare ett universitet som har en høyere studieavgift enn UiO for tredjelandsstudenter for en master i et naturvitenskapelig fag. I Europa synes det kun å være Storbritannia, Irland og Nederland hvor studieavgiftene generelt er like høye som i Norge.

I tillegg til studieavgiftene kommer et generelt høyt kostnadsnivå i Norge for livsopphold. På Eurostats indeks for prisnivået for personlig konsum er det kun Sveits, Island, Luxembourg, Danmark og Irland som er plassert høyere enn Norge i Europa.

Det lave antallet nye tredjelandsstudenter etter innføringen av studieavgift har gjort at også institusjonenes samlede inntekter fra studieavgiften er lave. De fleste statlige institusjonene mottok under 2 mill. kroner per institusjon i egenbetaling fra tredjelandsstudenter i 2024.

Nedgangen i internasjonale studenter har vært størst innen naturvitenskapelige og tekniske fag, det vil si i fag der Norge har behov for mer kompetanse fremover. Ved mange tilbud har det ikke vært tilstrekkelig med søkere fra Norge eller andre EØS-land til å kompensere for nedgangen, slik at rekrutteringsgrunnlaget på områder med store kompetansebehov er blitt svekket. Økt fleksibilitet i fastsettelsen av studieavgiften for de ulike studieprogrammene vil gi institusjonene mulighet til å tilpasse seg skiftende rekrutterings- og kompetansebehov både regionalt og nasjonalt.

Høringsinstansene er enige i departementets vurdering av utfordringene som har oppstått etter innføringen av studieavgift for tredjelandsstudenter. Flere peker på klart færre internasjonale studenter, noe som fører til utfordringer med blant annet mangfold på studiestedet og kompetanse-mangel.

Mange av høringsinstansene som er positive til forslaget om lovendring, ønsker primært å fjerne kravet om å ta studieavgift, det samme gjelder de som ikke støtter forslaget. Enkelte høringsinstanser har også tatt til orde for departementets alternativ i høringen om å endre bestemmelsen om studieavgift til at institusjonene «kan» kreve egenbetaling. Departementet vurderer på samme måte som i høringsnotatet, at å endre bestemmelsen om studieavgift til en «kan»-bestemmelse vil uthule hele bestemmelsen om studieavgift. Det vil da bli helt opp til den enkelte institusjon om studieavgift skal kreves, noe som vil kunne føre til svært ulik praksis mellom institusjoner. En full reversering av studieavgift for tredjelandsstudenter var ikke et av departementet sine forslag i høringen. Det er fremdeles slik at de fleste land Norge sammenligner seg med tar studieavgift og at norske studenter i hovedsak må betale studieavgift utenfor EØS og Sveits. Departementet vurderer at det ikke er aktuelt å fjerne studieavgiften. Enkelte høringsinstanser har bedt departementet vurdere flere stipendordninger for tredjelandsstudenter. Departementet vurderer som i høringsfor-slaget at det er begrenset med muligheter for unntak i forskrift uten at bestemmelsen om egenbetaling uthules. Når det gjelder stipendordninger vil det være et prioriteringsspørsmål som må bli vurdert i lys av den videre utviklingen. Det er naturlig å se hvordan de endringene som foreslås i denne

proposisjonen virker før det vurderes eventuelle andre tiltak.

Når det gjelder innspillene om behovet for en rekrutteringsstrategi mener departementet at institusjonene selv og i fellesskap står nærmest til å vurdere det strategiske behovet for internasjonal kompetanse. Institusjonene har ulike faglige profiler, og vil kunne ha ulike behov. Departementet vurderer *Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse* sitt innspill om å sette i gang flere tiltak for å styrke Norges posisjon som studieland som et godt innspill og vil ta dette med i videre arbeid.

Enkelte høringsinstanser har tatt til orde for en tydeliggjøring av hva som menes med at det ikke er anledning for institusjonene til kun å ta en symbolsk sum i studieavgift, og for hvordan nivået på avgiften skal ses i sammenheng med formålet om mer strategisk rekruttering. Flere høringsinstanser har foreslått at det gis økte bevilgninger som følge av at studieavgiften reduseres, f.eks. gjennom å gi resultatbasert uttelling for studiepoengproduksjonen, slik at avgiften kan settes ned uten at institusjonene må prioritere det opp mot annen virksomhet.

Departementet mener at institusjonene selv står nærmest til å vurdere hva som er et hensiktsmessig nivå på studieavgiften i lys av formålet om å rekruttere strategisk til områder med tydelige kompetansebehov i samfunnet, og at det vil være unødvendig detaljstyring å sette et fast minimumsbeløp for alle studier. Institusjonenes vurderinger av kompetansebehov og strategisk rekruttering, kan også tas opp i styringsdialogen med departementet.

Institusjonene får en rammebevilgning som de skal disponere for å nå sine overordnede mål og egne prioriteringer. Departementet vurderer at tilbudene til tredjelandsstudenter må være en del av disse prioriteringene. Institusjonene har selv den beste kunnskapen om sine egne kostnader, rekrutteringsgrunnlaget av søkere både innenfor og utenfor EØS og prisnivået for lignende tilbud i andre land, og kan vurdere prisnivået ut fra disse forholdene og behovet for den aktuelle kompetansen. Dersom institusjonene ikke greier å rekruttere internasjonale studenter uten at studieavgiften settes så lavt at det vil gå ut over annen virksomhet med større måloppnåelse, er det ikke nødvendigvis riktig at staten finansierer disse tilbudene for tredjelandsstudenter.

Departementet legger til grunn at det ikke skal gis resultatbasert uttelling for studiepoengproduksjonen til tredjelandsstudenter som betaler redusert studieavgift. Formålet med endringen er

ikke at staten generelt skal overta ansvaret for å finansiere utdanningen til tredjelandsstudenter. Formålet er å gi institusjonene større fleksibilitet og mulighet til å prioritere lavere studieavgift der de selv vurderer at dette vil dekke viktige kompetansebehov og oppfylle de overordnede målene. I tilfeller der institusjonene mener at kompetansebehovene ikke er sterke nok til å prioritere en reduksjon i studieavgiften, eller at behovene kan dekkkes mer effektivt gjennom annen virksomhet, kan de selv prioritere å ikke sette ned studieavgiften. I slike tilfeller bør en reduksjon i studieavgiften heller ikke finansieres gjennom omprioriteringer fra andre institusjoner eller på andre områder i statsbudsjettet.

I og med at mange institusjoner rekrutterer svært få studenter med dagens prisnivå, innebærer fleksibiliteten en mulighet til å øke de samlede inntektene ved at de kan rekruttere noe flere betalende studenter enn i dag. Selv om studieavgiften settes lavere enn de totale kostnadene per student ved tilbudet, kan de dekke inn de ekstra kostnadene ved å ta opp noen flere studenter, og reduksjonen trenger i så fall ikke å gå på bekostning av annen virksomhet.

Departementet foreslår å fjerne kravet om at egenbetalingen skal være kostnadsdekkende. Se forslag til endring i uhl. § 2-6 tredje ledd.

3.5.2 Private institusjoner

Uhl. § 2-6 om egenbetaling for statsborgere fra land utenfor EØS og Sveits gjelder for statlige universiteter og høyskoler. For private universiteter og høyskoler som mottar statsstilskudd, følger det i dag av uhl. § 6-2 tredje ledd at statlige midler ikke kan benyttes til å dekke driftskostnader for utdanning til studentgrupper som skal avkreves egenbetaling etter § 2-6 første ledd. De private institusjonene må dermed ta kostnadsdekkende egenbetaling fra denne studentgruppen, med mindre de har andre midler (gaver e.l.) til å dekke driftskostnadene. Det er fastsatt unntak for visse grupper av studenter i universitets- og høyskoleforskriften § 4-4 tredje ledd.

Ettersom departementets forslag er å fjerne kravet om at egenbetaling ved de statlige institusjonene minst skal dekke institusjonens kostnader for utdanningen, vurderer departementet at § 6-2 tredje ledd også bør endres. Departementet foreslo å gjøre formuleringen lik som reguleringen for de statlige institusjonene, slik at private institusjoner som mottar tilskudd pålegges å kreve egenbetaling fra studenter som er statsbor-

gere i land utenfor EØS eller Sveits. Ingen høringsinstanser var imot dette i høringen.

Egenbetalingen fra tredjelandsstudenter må være reell, og kan ikke settes til en helt symbolsk sum. En eventuell reduksjon av egenbetalingen til tredjelandsstudenter skal på samme måte som for de statlige institusjonene sees i lys av formålet om å rekruttere kandidater til områder med tydelige kompetansebehov i samfunnet. Departementet vurderer på samme måte som for de statlige institusjonene at det ikke er behov for å sette et minimumsbeløp for egenbetaling for tredjelandsborgere ved private institusjoner, men vil følge utviklingen av bruk av egenbetaling overfor denne studentgruppen.

Departementet går videre med forslaget om å endre regelen for private institusjoner slik at private institusjoner pålegges å ta egenbetaling fra studenter fra land utenfor EØS og Sveits. Forslaget har fått et tillegg for å klargjøre at institusjonene fortsatt står fritt til å avgjøre om de vil kreve egenbetaling for de gruppene som er omfattet av § 2-6 andre ledd. Se forslag til endring i § 6-2.

3.5.3 EØS-rettslig vurdering

Som omtalt i høringsnotatet, må de statsstøtte-rettslige vurderingene og kostnadsberegninger gjøres konkret av institusjonene. Institusjonene må fastsette egenbetalingen for utdanningstilbudet på en slik måte at finansieringen er i samsvar med EØS-regelverket om offentlig støtte.

I forbindelse med regulering av statlige universiteter og høyskolars adgang til å ta egenbetaling for utdanningstilbud som er tilpasset personer i arbeid, informerte departementet institusjonene i brev av 16. juni 2023 om departementets syn på hvor stor andel den offentlige støtten konkret bør være for å ikke være omfattet av EØS-regelverket om offentlig støtte, når tilbudet delvis er finansiert ved egenbetaling. Departementet opplyste at det er vanskelig å fastslå med sikkerhet hvor stor andel den offentlige støtten konkret må være. Det var få holdepunkter i EØS-retten som ga grunnlag for en oppfatning om denne andelen, og departementet anså det ikke som hensiktsmessig å fastsette en konkret andel i regelverket. Departementet ga i brevet uttrykk for en oppfatning om at det vil være forsvarlig å legge til grunn at utdanningen i «hovedsak» vil være finansiert av offentlige midler hvis om lag 65 prosent av kostnadene ved et utdanningstilbud er finansiert med offentlige midler, og den resterende andelen er dekket ved egenbetaling. Samtidig ble det tatt forbehold

om at rettsutviklingen innen EØS-retten ville kunne gi grunnlag for å endre denne vurderingen.

Departementet mener fremdeles at det ikke er hensiktsmessig å forskriftsfeste en konkret andel, men ser at det er argumenter for at andelen offentlig finansiering kan være noe lavere enn 65 prosent. Det er opp til institusjonene å vurdere risikoen ved å eventuelt operere med en lavere andel og å fastsette egenbetalingens størrelse på en slik måte at finansieringen er i samsvar med EØS-regelverket om offentlig støtte.

Så lenge alle studentene på et utdanningstilbud betaler det samme, vil det ikke ha betydning om man vurderer andelen offentlig finansiering for utdanningstilbudet som helhet eller andelen for den enkelte student. Slik departementet oppfatter det, skal vurderingen av om andelen offentlig finansiering er høy nok til å ikke være omfattet av EØS-regelverket om offentlig støtte knyttes til det konkrete studietilbudet og ikke til finansieringen av den enkelte studieplass. I tilfeller der noen studenter betaler studieavgift mens andre studenter ikke betaler, må institusjonene derfor sikre at egenbetalingen fra studentene ikke medfører at andelen offentlig finansiering av utdanningstilbudet samlet sett blir for lav. Det er ikke studieavgiften for den enkelte student som er avgjørende, men hvordan den påvirker den samlede finansieringen av studietilbudet.

UiO har i sin høringsuttalelse stilt spørsmål om vurderingen av finansiering på utdanningsnivå kan føre til en sammenblanding av den bevilgningsfinansierte og den konkurranseutsatte virksomheten. Departementet oppfatter dette som et spørsmål om det i slike tilfeller kan forekomme at offentlige midler som skal gå til en ikke-økonomisk aktivitet tilflyter en økonomisk aktivitet (krysssubsidiering).

Som omtalt over, vil utdanningstilbudet ikke anses som økonomisk aktivitet dersom den offentlige finansieringen av tilbudet er tilstrekkelig høy. Selv om enkelte studenter betaler en høyere andel studieavgift, vil ikke utdanningstilbudet være økonomisk aktivitet og det vil ikke være omfattet av EØS-rettens regler om offentlig støtte. Institusjonen anses ikke som et foretak i forbindelse med utdanningstilbudet, og EØS-rettens regler om offentlig støtte gjelder derfor ikke det aktuelle tilbudet. Selv om enkelte studenter betaler høyere studieavgift, vil tilbudet heller ikke overfor dem anses som økonomisk aktivitet. I slike tilfeller vil det etter departementets vurdering ikke forekomme krysssubsidiering.

4 Dekning av advokatutgifter i studentsaker

4.1 Bakgrunn

4.1.1 Tidligere regulering

Lovverket for universiteter og høyskoler har siden 1989 hatt regler om at studenter har rett til dekning av utgifter til advokat eller annen talsperson i utestengingssaker. Etter universitetsloven av 1989 § 47 hadde studenter rett til å la seg bistå av advokat ved utestenging fra institusjonen. Advokatkostnadene ble dekket av institusjonen. Advokatstøtten gjaldt både ved behandlingen på institusjonen og ved herreds- eller byretten i tilfelle studenten ville prøve vedtaket. Hvis studenter ville anke til høyere instanser, måtte den dekke advokatutgiftene selv.

I lov om universiteter og høyskoler 1995 § 42 første ledd nr. 5 hadde studenter rett på advokatstøtte fra sak om bortvisning eller utestengning var reist, men det var ingen begrensninger for hvor langt dekningen strakk. Hensynet til studentens rettssikkerhet ble vektlagt som hensynet bak bestemmelsen, se Ot.prp. nr. 85 (1993–94) merknad til § 42.

Fra 2003 fikk også studenter ved private høyskoler en lovfestet rett til dekning av advokatutgifter. Loven og forarbeidene ga ingen ramme for hvor langt i prosessen advokatutgiftene ble dekket. Endringene i loven ble gjort for å likestille studenter på private og offentlige institusjoner.

Etter universitets- og høyskoleloven av 2005 fikk alle studenter rett til å få dekket advokatutgifter i saker om bortvisning og utestenging, fra saken var reist ved institusjonen, jf. §§ 4-8 til 4-10. I rettssystemet fikk studentene dekket advokatbistand i tingretten, for saker om bortvisning og utestenging.

Etter forslag i Prop. 59 L (2013–2014) ble det innført en hjemmel for institusjonen til å sette ned advokatens salær dersom tidsbruken ikke var «rimelig og nødvendig».

4.1.2 Kartlegging av studentsaker

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) kartla på oppdrag fra Kunnskapsdeparte-

mentet studentsaker ved norske universiteter og høyskoler, se rapport *Kartlegging av studentsaker ved norske universitet og høyskular* (2024). Kartleggingen omfattet studentsaker om fusk, skikkethet, politiattest, det vil si saker der studenten risikerer å bli utestengt, utelukket eller bortvist og har rett på gratis advokatbistand.

Kartleggingen viste at svært få utestengingssaker blir omgjort i klagebehandling eller i domstolen, og at flere institusjoner mente at retten til dekning av advokatkostnader i utestengingssaker ikke øker sjansene til endret utfall etter klage. Det kom også fram at flere institusjoner mener ordningen ikke bidrar til bedre rettssikkerhet for studentene. Det var flere institusjoner som mente at enkelte advokater og advokatfirmaer er pådrivere for å påklage sakene uansett hva slags sak det gjelder, og at enkelte advokatfirmaer fakturerer for flere timer enn det som er nødvendig.

Kartleggingen til HK-dir viste videre at universitetene og høyskolenes totale kostnader for dekning av advokat i utestengingssaker har variert, fra 11,2 mill. kroner i 2021 til 5,3 mill. kroner i 2023. På grunn av manglende rapportering fra enkelte institusjoner anslår HK-dir at kostnadene er opp til 3 mill. kroner høyere. Det var ikke mulig å få tall fordelt på behandling i den enkelte instans i forvaltningen og i rettssystemet.

Fra 2013 til 2024 har departementet registrert 44 utestengingssaker der det foreligger dom. Det er tre saker der domstolen har kommet til et annet resultat enn Felles klagenemnd, hvorav én på grunn av rettsvillfarelse og én på grunnlag av en såkalt rettsstridsreservasjon, dvs. at det ble ansett som åpenbart at fuskehandlingen ikke ha gitt studenten noen fordel ved eksamen. Saken der staten ikke vant fram på grunn av rettsstridsreservasjon, var den såkalte selvplagieringssaken der Høyesterett avsa dom 15. oktober 2024.

4.2 Gjeldende rett

4.2.1 Universitets- og høyskoleloven

Etter universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 12-9 har studenter rett til å få dekket rimelige og nød-

vendige utgifter til bistand fra advokat eller annen fullmektig i saker som gjelder utestenging etter §§ 12-1 til 12-8, utelukkelse etter § 12-2, uskikket etter § 12-3 og bortvisning etter §§ 12-5 og 12-8. Retten til dekning av advokatutgifter i fusk saker etter § 12-4 gjelder utestengingssaker og ikke saker som bare gjelder annullering av eksamen.

Retten til dekning av utgifter gjelder fra det tidspunktet det tas avgjørelse om å fremme saken. Det vil si når institusjonen beslutter at en sak om utestenging skal forberedes for vedtak i institusjonens nemnd eller i styret. Deretter fatter institusjonen et vedtak som kan påklages til Felles klagenemnd, en nasjonal klagenemnd opprettet av Kunnskapsdepartementet. Felles klagenemnd prøver institusjonens vedtak, og kan stadfeste, oppheve eller fatte nytt vedtak. Hvis studenten vil overprøve Felles klagenemnd sitt vedtak, kan studenten reise sak for tingretten. Retten til dekning av advokatutgifter gjelder altså fra forberedelse til vedtak hos institusjonen til og med tingrettsbehandlingen. En eventuell behandling i lagmannsretten og i Høyesterett er også dekket dersom staten anker, jf. uhl. § 12-10 tredje ledd.

Utgiftene til advokat eller annen fullmektig dekkes av det enkelte universitet eller den enkelte høyskole. Studenten skal fremsette kravet for institusjonen, og kravet behandles etter § 12-9. Etter § 12-9 tredje ledd gjelder salærforskriften for fastsetting av advokatenes salær.

Etter § 12-9 første ledd er det en begrensning i dekningen av advokatutgifter, det er bare rimelige og nødvendige utgifter som dekkes. Salæret skal settes ned dersom det er benyttet mer tid enn det som er rimelig og nødvendig. Ved vurderingen av hva som må anses som rimelig og nødvendig tidsbruk, må det først og fremst ses hen til sakens kompleksitet og omfang. Det må avgrenses mot utgifter som ikke er knyttet til utestengings-, bortvisnings- og utelukkelsessaken og mot omfattende arbeid som utredning eller fordypning, som ikke står i forhold til sakens omfang eller karakter og andre lignende saker, jf. Prop. 126 L (2022–2023), merknad til § 12-9.

4.2.2 Reglene om fri rettshjelp

Rettshjelpsloven har regler om rett til dekning av advokatutgifter for mange ulike sakstyper. Rettshjelpsloven skiller mellom fritt rettsråd og fri sakførsel. Forskjellen handler i hovedsak om bistanden ytes i forbindelse med rettssak eller ikke.

I rettshjelpsloven § 11 første ledd er det listet opp når fritt rettsråd kan innvilges uten behovsprøving. Det knytter seg til visse type saker innen-

for utlendingsrett, barnevernrett, strafferett og helse-/pasientrett. Mange av sakstypene knytter seg til forhold der det offentlige gjør inngrep overfor privatpersoner. I § 11 andre ledd er det listet opp når søknad om fritt rettsråd kan innvilges til den som har en betalingsevne som ikke overstiger fem ganger folketrygdens grunnbeløp. Det gjelder blant annet enkelte saker etter ekteskapsloven og barneloven, husstandsfellesskapsloven og for leietagere etter tvangsfullbyrdelsesloven og i enkelte klagesaker etter folketrygdloven.

I rettshjelpsloven §§ 16 og 17 er det regler om fri sakførsel. Fri sakførsel kan innvilges i saker om voldsoffererstatning, i saker om tvangsekteskap etter straffeloven, for saker om overprøving av administrative tvangsvedtak i helse- og sosialsektoren, der søksmål er anbefalt av Sivilombudet, visse saker etter utlendingsloven, vergemålsloven og barneloven. Etter § 16 andre ledd kan søknad om fri sakførsel innvilges til den som har en betalingsevne som ikke overstiger fem ganger folketrygdens grunnbeløp i enkelte saker blant annet etter barnelova, ekteskapsloven, husleiloven og tvangsfullbyrdelsesloven.

I tillegg innvilges unntaksvis både fritt rettsråd og fri sakførsel dersom det økonomiske vilkåret er oppfylt og saken objektivt sett berører søker i særlig sterk grad, jf. §§ 11 fjerde ledd og 16 fjerde ledd.

4.2.3 Reglene i andre land

Sverige

I Sverige fattes beslutning om utestengning av en disiplinærnemnd som finnes ved hvert universitet og høyskole. Studenten får ytre seg muntlig eller skriftlig i disiplinærnemnden. Studenten kan få hjelp av for eksempel studentombudet til å skrive ytringen og til bistand i møte i disiplinærnemnden. Det anses som en intern prosess ved lærestedet og da er ikke advokater innblandet.

Hvis disiplinærnemnden beslutter utestengning, kan studenten klage inn saken for en forvaltningsdomstol. Når en beslutning fra myndigheten påklages bevilges vanligvis ikke rettshjelp fordi forvaltningen har en plikt til å utrede alle saker som kommer. Unntak fra dette kan forekomme, men det er ikke en generell dekning av advokatutgifter i Sverige.

Danmark

En ordning om dekning av advokatutgifter for utestengingssaker finnes ikke i Danmark. Klagene

går i et administrativt spor. Når det er endelig uttømt kan saken tas inn for domstolen, men ikke med rett til økonomisk dekning av omkostninger etter den danske universitetsloven.

4.3 Høringsforslaget

Departementet hadde etter flere innspill fra institusjonene og gjennomgangen av studentsaker fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, vurdert at det forelå et behov for å gjøre ordningen med dekning av advokatutgifter mer treffsikker. Institusjonene hadde også vist til at ordningen med studentombud ved alle institusjoner nå er en ekstra rettssikkerhetsmekanisme for studenter som trenger bistand. Departementet sendte på høring et forslag om en mer kostnadseffektiv ordning, som samtidig skal sikre at studentenes rettssikkerhet ivaretas gjennom rett til dekning av advokatutgifter i alle instanser.

I høringsforslaget ble det vurdert fire ulike alternativer for endring av ordningen:

1. oppheve reglene om dekning av advokatutgifter
2. endre reglene slik at det bare dekkes kostnader til advokat i forvaltningen
3. endre reglene slik at studentene kun gis rett til dekning av advokatutgifter for prøving av vedtaket i domstolen
4. innføre en øvre grense (makspris) for dekning av advokatutgifter.

Høringsforslaget til departementet var å sette en øvre grense for advokatutgifter i studentsaker, i tråd med alternativ fire. Forslaget innebar å gi hjemmel til KD å fastsette nivået i forskrift, og at departementet ba om høringsinstansenes syn på den øvre grensen. Grensen ble foreslått knyttet til timetall som dekkes etter den offentlige salærsatsen.

4.4 Høringsinstansenes syn

45 høringsinstanser uttalte seg om forslaget om å fastsette en øvre grense for dekning av advokatutgifter i studentsaker. 31 høringsinstanser støttet forslaget, to høringsinstanser ønsket ytterligere innstramming eller en annen type innstramming og tolv høringsinstanser støttet ikke forslaget.

Høringsinstansene som støttet forslaget, besto i hovedsak av universiteter og høyskoler og arbeidslivsorganisasjoner, mens studentorganisasjonene og *Advokatforeningen* var negative til forslaget. *Norges handelshøyskole (NHH)* mente for-

slaget kunne gått lenger ved at dekning av advokatutgifter kunne gått etter reglene i rettshjelpsloven, mens *Forsvarets høyskole* mente forslaget om å kun dekke advokatutgifter i forvaltningen ville treffe best.

Et klart flertall av høringsinstansene støttet altså forslaget om å innføre en øvre grense for dekning av advokatutgifter. *Universitetet i Stavanger (UiS)* mente at makspris for dekning av advokatutgifter vil bidra til likebehandling på tvers av institusjonene og økt forutsigbarhet. Flere institusjoner påpekte at de tidligere har spilt inn ulike utfordringer knyttet til ordningen med dekning av advokatutgifter, at departementets forslag virket godt utredet og var i samsvar med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) sin kartlegging. Disse høringsinstansene mente at studentenes rettssikkerhet blir godt ivaretatt gjennom forslaget om øvre grense. Blant andre *Norges teknisk-vitenskapelige universitet (NTNU)*, *UiS* og *Universitets- og høyskolerådet* påpekte at studentombudsordningen og studentrepresentasjonen i klagenemndene er med på å styrke studentenes rettssikkerhet. Flere pekte på behovet for å styrke studentombudets rolle.

Høringsinstansene som var mot forslaget, mente at å innføre en makspris på advokatutgifter vil gå for mye utover studentenes rettssikkerhet, og at økonomiske prioriteringer ikke kan gå ut over studentenes reelle behov for bistand. *Norsk studentorganisasjon* uttalte at forslaget i høringen overså de alvorlige rettssikkerhetsmessige konsekvensene for studenter med lav sosioøkonomisk bakgrunn eller andre som allerede møter barrierer i rettssystemet. Enkelte mente også at terskelen som foreligger i dag om at kostnadene til advokat må være «rimelige og nødvendige» er god nok for å regulere kostnadsnivået. *Advokatforeningen* påpekte at loven inneholder nødvendige og tilstrekkelige virkemidler for å ivareta at utgiftsdekning skjer på en måte som både er kostnadseffektiv og som ivaretar studentenes rettssikkerhet. De mente forslaget innebar en risiko for at studenten ikke får dekket rimelige og nødvendige utgifter i sin sak.

Flere av universitetene og høyskolene, blant andre *Universitetet i Oslo (UiO)*, *NTNU* og *Høgskulen på Vestlandet* bemerket i sine høringssvar at når det er HK-dir som er partsrepresentant i sakene for retten, bør også HK-dir dekke kostnadene til advokat i domstolene. Dette begrunner de med at det da er Felles klagenemnd sitt vedtak som overprøves og institusjonene selv sitter på lite informasjon om et eventuelt grunnlag for salærnedsettelse.

Forsvarets høyskole og *NHH* påpekte at forholdet mellom reglene om dekning av advokatutgifter i universitets- og høyskoleloven og reglene om dekning av sakskostnader etter forvaltningsloven § 36 bør klargjøres. *Nord universitet* har også påpekt at de foreslåtte endringene kan føre til en økning av krav etter forvaltningsloven § 36.

Det er flere universiteter og høyskoler, blant andre *UiO* og *Universitetet i Sørøst-Norge*, som i denne høringen har gjort departementet oppmerksom på utfordringer knyttet til et av utestengingsgrunnlagene som gir rett til dekning av advokatutgifter. Høringsinstansene viste til at det er utfordringer knyttet til reglene om bortvisning. Institusjonene opplever at de mangler en hjemmel til å kunne bortvise i noe lenger tid enn det § 12-5 første ledd gir hjemmel for, og uten at det er krav om skriftlig varsel, gjentakende atferd og nemndsbehandling, slik som etter § 12-5 andre ledd.

I tillegg mente *UiO* med støtte fra flere institusjoner at § 12-6 om grovt klanderverdig opptreden ikke bare bør gjelde studenter som kommer i kontakt med sårbare grupper i klinisk undervisning og praksis, men også andre studenter i undervisningssituasjoner. De påpekte videre behov for sanksjonsmulighet i § 12-7 om taushetsplikt.

Departementet ba i høringen om innspill på nivået på den øvre grensen/maksprisen som ble foreslått fastsatt i forskrift. Over halvparten av høringsinstansene gav innspill til dette. Enkelte av disse mente nivået på satsene for forvaltningssaken fremstår som noe lave. Flertallet mener at satsen for advokatbruk for domstolene virket rimelig. Enkelte spilte inn at det burde innvilges noe ekstra tid ved advokatbytte, og for særlig kompliserte saker. Flere høringsinstanser påpekte videre at det er misvisende at det i forskriftsteksten er regulert en makspris for «klagesaken», mens det ellers vises til at forslaget til makspris gjelder for hele prosessen i forvaltningen.

4.5 Departementets vurdering

4.5.1 Generelt om innføring av makspris for dekning av advokatutgifter

Departementet er opptatt av studentenes rettssikkerhet. Dette er særlig viktig når det gjelder vedtak som er inngripende for studentene, slik som vedtak om utestenging, bortvisning, utelukkelse og uskikkethet. Samtidig er departementet opptatt av at ordningen med dekning av advokatutgifter bør være kostnadseffektiv og at den ikke skal fungere prosessdrivende. Høringen til ny universitets- og høyskolelov (uhl.) og Direktoratet for høy-

ere utdanning (HK-dir) sin kartlegging av studentsaker (5/2024) viser at det er flere utfordringer med dagens regler om dekning av advokatutgifter for studenter. Departementet går derfor videre med forslaget om å innføre en øvre grense for dekning av advokatutgifter etter uhl. § 12-9.

Departementet vurderer at det er flere momenter som viser et behov for å vurdere endring av regelverket:

- Ordningen med dekning av advokatutgifter kan i enkelte tilfeller virke prosessdrivende, ved at den gir incentiv til og ingen risiko ved å ta saken videre i prosess, uavhengig av om sakens realiteter gir grunnlag for det.
- Svært få saker endres i klageomgang og nesten ingen studenter får endret vedtak gjennom domstolsbehandling.
- Institusjonene mener vurdering av salærkravet er krevende, og at terskelen «nødvendig og rimelig» er utfordrende å praktisere.
- Enkelte advokater fakturerer flere timer enn det institusjonen mener er nødvendig
- Studentenes rettssikkerhet er nå bedre ivarett enn den har vært tidligere på grunn av ordningen med studentombud som ble lovregulert i 2019, og at klagenemndene som behandler sakene også har studentrepresentant.

I høringen vurderte departementet fire ulike alternativer for å finne en bedre løsning på hvordan advokatkostnader kunne dekkes i studentsaker. Det var kun to høringsinstanser som støttet andre alternativer enn en øvre grense for dekning av advokatutgifter.

Departementet mener innføring av en øvre grense for dekning av advokatkostnader vil ivareta studentenes rettssikkerhet, samtidig som det kan bidra til å redusere utfordringene som skissert over. Flertallet av høringsinstansene er enig i dette. Ved innføring av en øvre grense for rett til dekning av advokatutgifter vil studentene fortsatt få dekket advokatbistand fra det tidspunkt institusjonen tar avgjørelse om å fremme saken, ved eventuell klage på institusjonens vedtak til Felles klagenemnd, og også dersom de tar saken til tingretten.

Departementet forventer at innføring av en øvre grense for advokatkostnader vil føre til noe mindre utgifter for institusjonene, samtidig som den enkelte sak vil ha mer forutsigbare utgifter for studentene og institusjonene. Timeantallet foreslås begrenses oppad, men studenten må fremdeles dokumentere at det var behov for det timeantallet de ber om å få dekket. På grunn av at det kan bli noe lavere totale inntekter for advoka-

tene, mener departementet det er sannsynlig at færre grunnløse saker blir klaget til Felles klagenemnd, og færre grunnløse saker for domstolene. Innføringen kan dermed føre til besparelse for domstolene og statens partsrepresentant (Felles klagenemnd og Regjeringsadvokaten). Samtidig vil en ordning med øvre grense fortsatt gi en god dekning av advokatutgifter for studentene. Departementet vurderer at studentenes rettssikkerhet vil være godt ivaretatt, da de fremdeles vil ha anledning til å få advokatbistand i sin sak i alle instanser. Flere høringsinstanser er også enig i departementets vurdering om at ordningene med studentombud og med studentrepresentanter i nemndene styrker studentenes rettssikkerhet. Ordningen med dekning av advokatutgifter i universitets- og høyskoleloven vil dessuten fortsatt være svært god sammenlignet med mange andre felt, der enkeltpersoner ikke har samme rettigheter til dekning av advokatutgifter.

Når det gjelder innspillene som har kommet om at terskelen som foreligger i dag om rimelige og nødvendige utgifter bør være nok til å regulere advokatutgiftene, vil departementet vise til at flere institusjoner har funnet det utfordrende å vurdere hva som er rimelige og nødvendige utgifter til advokat i den enkelte sak. Institusjonene opplyser også at det skjer oftere enn før at det faktureres for mer enn hva som anses for rimelig og nødvendig, samtidig som det er krevende å sette ned salæret. Ved innføring av en øvre grense vurderer departementet at jobben til institusjonene med å vurdere hva som er rimelige og nødvendige utgifter, vil være enklere ettersom maksimumsbeløpet allerede er satt for de ulike sakstypene.

Etter dagens regelverk kan studentene selv risikere at dekningen av advokatutgifter og det beløpet de krever, settes betydelig ned av institusjonen, og at de dermed må betale resten av kostnaden selv. Med en øvre grense for kostnadene vil det være tydeligere for studentene hva de maksimalt kan forvente seg, og departementet antar det sjeldnere vil være behov for å sette ned salæret innenfor maksprisen. Departementet mener likevel det er viktig at det fremdeles kun er «rimelige og nødvendige» kostnader som skal dekkes, og at den øvre grensen ikke skal være en fastpris. Beløpet begrenses dermed oppad slik at institusjonene fremdeles kan sette ned salærkrav som ikke er rimelige og nødvendige. Departementet mener for eksempel det må legges til grunn at kostnadene normalt bør være lavere i saker som har blitt avsluttet tidlig i prosessen, saker med svært enkle

vurderinger eller i saker hvor det åpenbart ikke har vært nødvendig med bruk av advokat i det omfanget den øvre grensen legger opp til.

Nivået på den øvre grensen vil fastsettes i forskrift, og departementet vil ta høringsinnspillene med i vurderingen når forskriften og nivået skal fastsettes. Den øvre grensen må ha riktig balanse mellom rimelig tidsbruk og rettssikkerhet for studentene. Departementet vil særlig vurdere nærmere satsene som ble foreslått for behandling av saker i forvaltningen, da det er flere høringsinstanser som har spilt inn på at disse fremstår noe lave. Departementet understreker at grensen for behandlingen i forvaltningen skal gjelde hele prosessen, fra en institusjon har tatt avgjørelse om å fremme saken til klagesaken er avgjort, og ikke bare klagesaken. Departementet vil endre forskriftsteksten sammenlignet med det som ble foreslått i høringen så dette blir tydeligere.

Departementet registrerer at enkelte høringsinstanser har ment at det bør gis noe ekstra tid utover den øvre grensen dersom det er advokatbytte, og enkelte mener det bør gis et unntak for særlig kompliserte saker. Disse innspillene vil bli nærmere vurdert ved fastsettelsen av forskriften, og departementet vil i den sammenheng også vurdere en mulighet for unntak i særskilte tilfeller. Departementet vil også følge utviklingen, og vil vurdere behovet for å justere satsene dersom erfaringen med den nye ordningen tilsier det.

Departementet går videre med forslaget om å gi departementet en hjemmel til å i forskrift fastsette en øvre grense for advokatkostnader. Departementet viser til forslag til tillegg til § 12-9 første ledd.

4.5.2 Tilgrensende spørsmål

4.5.2.1 Dekning av advokatutgifter for retten

Når det gjelder høringsinnspillene om at HK-dir eller departementet bør dekke advokatkostnadene for domstolene, vil departementet bemerke at det i høringen ikke har vært foreslått endringer i hvem som skal ha ansvar for å dekke kostnadene til advokat eller annen fullmektig. Det følger av uhl. § 12-9 tredje ledd at det er den enkelte institusjon som skal dekke kostnadene for advokat også for domstolen, selv om det normalt er klageinstansens vedtak som prøves for domstolen. Etter departementets syn er det ikke grunn til å endre dette ut fra hvilken aktør som er delegert ansvar for å representere staten for domstolen.

4.5.2.2 Forholdet til forvaltningsloven § 36

Departementet viser til flere høringsinnspill om at forholdet mellom uhl. § 12-9 og forvaltningsloven (fvl.) § 36 bør klargjøres.

Det følger av fvl. § 36 at når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal parten tilkjennes dekning av vesentlige kostnader som har vært nødvendig for å få endret vedtaket. Innledningsvis vil departementet vise til at retten til dekning av advokatutgifter for fuskesakene etter uhl. § 12-9 bare gjelder når det er fremmet sak om utestenging. I saker om annullering av eksamen på grunn av fusk har studentene ikke rett til dekning av advokatutgifter etter uhl. § 12-9. I tilfeller hvor saken bare dreier seg om annullering av eksamen, gjelder følgelig fvl. § 36.

I de fleste saker om utestenging pga. fusk, vil det også være aktuelt å annullere eksamenen. Retten til dekning av advokatutgifter gjelder som nevnt bare for utestengingsdelen av vedtaket. Det kan imidlertid være vanskelig å skille, og studentenes ansvar vil i praksis bare gjelde merkostnadene ved en samtidig behandling av saker hvor det ikke er rett til dekning av advokatutgifter, se Prop. 126 L (2022–2023) merknadene til § 12-9 første ledd og § 12-10 tredje ledd om kombinerte saker. Merkostnadene som faller utenfor uhl. § 12-9, vil studenten kunne kreve dekket etter fvl. § 36 dersom vilkårene for dette ellers er oppfylt.

Felles Klagenemnd har i vedtak lagt til grunn at universitets- og høyskolelovens regler om dek-

king av sakskostnader er en særregel som gjør at det ikke er adgang til å kreve kostnader dekket etter fvl. § 36 i tillegg, i de sakene hvor et vedtak etter klage blir endret til gunst for en student. Departementet er enig i denne forståelse og legger til grunn at det heller ikke fremover vil være anledning til å kreve sakskostnader dekket etter både uhl. § 12-9 og etter fvl. § 36.

Departementet vurderer at det timeantallet som vil ligge til grunn for den øvre grensen for dekning av advokatutgifter for studentsaker, vil gi studentene god nok dekning til å få prøvd sin sak, og departementet ser ikke grunn til at resultatet i saken skal tilsi en annen dekningsgrad. Departementet legger etter dette til grunn at uhl. § 12-9 er uttømmende for dekning av sakskostnader for sakstypene som er regulert der.

4.5.2.3 Andre innspill til regelverket

Departementet ser utfordringene som flere institusjoner, blant annet *Universitetet i Oslo* og *Universitetet i Bergen* har reist i forbindelse med reglene om forstyrrende opptreden, taushetsplikt og grovt klanderverdig opptreden i uhl. kap. 12. Behovet for endring i disse reglene har ikke blitt utredet eller hørt. Det er derfor ikke aktuelt å foreslå endringer i disse bestemmelsene på nåværende tidspunkt, men departementet vil ta med innspillene i videre vurdering av regelverksendringer og -forbedringer.

5 Andre endringer i universitets- og høyskoleloven

5.1 Nemnd for studentsaker

Departementet har nylig hatt en gjennomgang av og gjort endringer i reglene om nasjonale klagenemnder på departementets område. Blant annet er det med virkning fra 1. august 2025 gjort endringer i reglene om Felles klagenemnd i universitets- og høyskoleforskriften kapittel 8 og i reglene om Nasjonal klagenemnd for opptak i opptaksforskriften kapittel 8. I de nevnte reglene ble blant annet kravene til leders og nestleders kompetanse endret. Endringen gikk ut på at kravet om lederen og nestlederen skal oppfylle de lovbestemte kravene til lagdommere, ble erstattet med krav om at vedkommende må være jurist, jf. advokatloven. Begrunnelsen for endringen var at den tidligere henvisningen til «lovbestemte krav til lagdommere» bare var ment å omfatte kompetansekravene, dvs. at vedkommende må være jurist, og at det med beskyttelsen av jurist-tittelen da er mer presist å vise til advokatloven.

På denne bakgrunn foreslo departementet i høringen en tilsvarende endring i reglene om nemnd for studentsaker i universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 14-1. Forslaget gikk ut på at kravet i uhl. § 14-1 fjerde ledd om at lederen av nemnda og vara for lederen skal oppfylle de lovbestemte kravene til lagdommere og tingrettsdommere, erstattes med krav om at leder og nestleder må være jurist, jf. advokatloven § 67.

Det var 20 høringsinstanser som uttalte seg om forslaget i høringen. Flertallet av høringsinstansene støtter forslaget, blant andre *Universitets- og høyskolerådet*, flere institusjoner og studentparlament. De som støtter forslaget, viser til at det er hensiktsmessig med lik regulering for de lokale nemndene som for de nasjonale nemndene og at den foreslåtte formuleringen er i samsvar med innholdet i dagens krav. *Forsvarets høyskole*, som er en av dem som støtter forslaget, uttaler at en henvisning til advokatloven § 67 fremstår som en mer presis angivelse av kompetansekravet, ettersom henvisningen til domstolloven § 54 i praksis kun innebærer et krav om juridisk utdanning (og alder), men ikke stiller ytterligere krav til erfaring eller kvalifikasjoner.

De som er imot forslaget er *Universitet i Bergen (UiB)*, *Universitetet i Innlandet*, *Universitet i Oslo (UiO)*, *NMBUs nemd for studentsaker*, *Studentparlamentet ved UiO* og *UiODoc*. Disse høringsinstansene mener nåværende formulering bør beholdes. *UiO* uttaler at det ved å vise til kompetansekravene for lagdommere og tingrettsdommere gis det et tydelig signal om at den som skal være nemndsleder bør ha bred og variert kompetanse og erfaring i tillegg til å oppfylle utdanningskravet, jf. domstolloven § 55 om at «til dommere bør utnevnes personer som tilfredsstiller høye krav til faglige kvalifikasjoner og personlige egenskaper». *UiO* mener at det er flere gode grunner for at nemnda ledes av en person med dommererfaring. *Studentparlamentet ved UiO* og *UiODoc* er enige med *UiO*. *UiODoc* uttaler at de er bekymret for at en svekkelse av kompetansekravene, kan svekke en rettferdig og faglig solid behandling av sakene som føres. *UiB* viser til at de har en fast praksis som går ut på at lederen for nemnda har dommererfaring.

Departementet går videre med forslaget i høringen om å erstatte kravet i uhl. § 14-1 fjerde ledd om at lederen av nemnda og vara for lederen skal oppfylle de lovbestemte kravene til lagdommere og tingrettsdommere, med krav om at vedkommende må være jurist, jf. advokatloven § 67. Departementet viser til at formuleringen «lovbestemte krav til lagdommere og tingrettsdommere» i dagens lov bare viser til kompetansekravene for slike dommere, altså krav om å være jurist. Forslaget vil etter departementets oppfatning dermed ikke svekke kravet som stilles til leder og nestleder. Etter at jurist-tittelen ble beskyttet, mener departementet at det blir mer presist å vise til advokatloven § 67 som regulerer hva som kreves for å være jurist.

Departementet er enig med *UiO* og *UiB* at det kan være nyttig at nemndsleder og nestleder har dommererfaring, men det er ikke krav om dette i dag, og departementet ser heller ikke grunn til å innføre slikt krav i loven. Det er imidlertid ingenting i veien for at institusjoner praktiserer strengere kompetansekrav for sin nemnd, og institusjoner som ønsker det, kan kreve at den som skal

utpekes som nemndsleder, har dommererfaring. Det er et grunnleggende krav at de som utpekes som leder og medlemmer av nemnd for studentsaker, er egnede og har nødvendige forutsetninger. Dette endres ikke av departementets forslag om å vise til advokatloven istedenfor domstolsloven.

I høringen ba departementet også om høringsinstansenes innspill til om det er behov for ytterligere endringer i reglene om nemnd for studentsaker i lys av endringene som er gjort i reguleringen av de nasjonale nemndene. *Universitet i Sørøst-Norge (USN)* viste til at det i universitets- og høyskoleforskriften § 8-4 er kommet en ny regel om Felles klagenemnds adgang til å delegere myndighet til nemndas leder å fatte vedtak i enkle saker, og at en tilsvarende regel er foreslått i ny forvaltningslov § 88. *USN* mener det er uklart om det etter gjeldende rett er tilsvarende adgang for institusjonens nemnder å delegere myndighet til leder å avgjøre mindre eller enkle avgjørelser, eller om institusjonen kan fastsette en slik adgang i institusjonens egne forskrifter. *USN* ber departementet avklare delegasjonsadgangen, og vurdere om dette bør tydeliggjøres i uhl. § 14-1 om nemnd for studentsaker.

Departementet legger til grunn at gjeldende rett er at myndigheten til nemnd for studentsaker ikke kan delegeres til leder i saker som etter loven bare kan behandles av institusjonens styre eller institusjonens nemnd for studentsaker. Loven stiller krav om sammensetning og vedtaksførhet for nemnda, som vil være uten betydning dersom nemnda kan delegere vedtaksmyndigheten til nemndas leder. Det er imidlertid ikke nødvendig at hele nemnda behandler alle saker, ettersom nemnda er vedtaksfør når lederen eller varaen for lederen og to andre medlemmer er til stede, jf. uhl. § 14-1 femte ledd.

I saker om nedsettelse av salær er myndigheten lagt til «institusjonen» (se punkt 6.2). Departementet legger til grunn at loven da ikke er til hinder for at institusjonen delegerer myndigheten til lederen av nemnda. Dersom myndigheten er delegert til nemnda som sådan, gjelder de vanlige reglene om vedtaksførhet.

Departementet ser at det kan være effektivt om nemnd for studentsaker kan delegere enkle saker til nemndsleder. Departementet vil vurdere om det skal foreslås en slik endring på et senere tidspunkt.

5.2 Vedtaksmyndighet ved nedsettelse av salær

I den tidligere universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 4-8 femte ledd stod det følgende: «Finner styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 5-1, at det er brukt lengre tid enn hva som er rimelig og nødvendig, kan salæret settes ned.». Da det ble vedtatt ny universitets- og høyskolelov i 2024, ble ikke denne regelen videreført fordi det ble tatt inn en generell henvisning til salærforskriften hvor adgangen til å sette ned salæret er regulert. Det har imidlertid ikke vært meningen å gå bort fra at styret kan delegere til nemnd for studentsaker å fatte slike vedtak. Departementet viser til forarbeidene til loven, Prop. 126 L (2022–2023) punkt 16.9.9.4, hvor det fremgår at reglene om hvem som fastsetter salæret videreføres.

I uhl. § 14-1 andre ledd er det ramset opp saker som institusjonens nemnd for studentsaker kan behandle som førsteinstans. I denne oppramsing er ikke uhl. § 12-9 nevnt. Hovedregelen er at institusjonens nemnd for studentsaker skal være klageinstans for klager på enkeltvedtak fattet av institusjonen. I saker der institusjonens nemnd for studentsaker er førsteinstans, er det Kunnskapsdepartementet eller nasjonale nemnder opprettet av departementet, som er klageinstans. Begrunnelsen for at det i loven er angitt hvilke saker som institusjonens nemnd for studentsaker kan behandle som førsteinstans, er å sikre at institusjonens nemnd som hovedregel er klageinstans og at interne delegeringer ved institusjonen ikke fører til nasjonal klagebehandling i flere tilfeller enn det loven med forskrift legger opp til. Når det gjelder klager på vedtak om salærnedsettelse, så er dette en sakstype som skal behandles av en nasjonal klagenemnd (Felles klagenemnd), jf. universitets- og høyskoleforskriften § 8-1. Hensynet bak oppramsing i uhl. § 14-1 er dermed ikke relevant for denne sakstypen. Salærfastsettelsen er dessuten direkte knyttet til sakene som behandles av institusjonens nemnd for studentsaker, og som det dermed er naturlig om nemnda behandler som første instans.

Departementet har på denne bakgrunn lagt til grunn at loven ikke skal forstås slik at styret er forhindret fra å delegere saker om salærnedsettelse til institusjonens nemnd for studentsaker. Departementet ser imidlertid at loven kan misforstås og foreslår derfor å inkludere saker etter uhl. § 12-9 i oppstillingen av saker som kan behandles av nemnd for studentsaker som førsteinstans. Departementet anser forslaget som en presise-

ring av gjeldende rett, og har ikke funnet det nødvendig å høre forslaget.

I motsetning til hva som er tilfelle for de fleste vedtakene etter uhl. §§ 12-1 til 12-8, er ikke vedtaksmyndigheten i uhl. § 12-9 lagt til «styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker». Institusjonens styre vil dermed også ha anledning til å delegere vedtaksmyndighet om salærnedsettelse til andre enn institusjonens nemnd for studentsaker.

5.3 Krav til politiattest

I universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 12-2 første ledd står det at i studier der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksis, *kan* universiteter og høyskoler kreve at studentene legger fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. I forskrift med hjemmel i uhl. § 12-2 femte ledd er det fastsatt at institusjonene *skal* kreve fremlagt politiattest ved opptak til studier som er omfattet av uhl. § 12-2, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 6-2.

Etter departementets vurdering har det alltid ment å være en plikt for institusjonene til å kreve politiattest fra studenter som kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksis, og det er uheldig at loven gir inntrykk av at dette er opp til institusjonene og at plikten bare fremkommer av forskrift. På denne bakgrunn foreslo departementet i høringen å endre regelen i uhl. § 12-2 fra «kan» til «skal».

Det er 22 høringsinstanser som har uttalt seg om forslaget, deriblant 16 universiteter og høyskoler. Alle støtter forslaget og flere institusjoner bekrefter at endringen vil bringe ordlyden i samsvar med slik regelen er forstått og praktisert.

Departementet går videre med forslaget i høringen, og foreslår en endring i uhl. § 12-2 slik at regelen blir at universiteter og høyskoler *skal* kreve at studentene legger fram politiattest i studiene som er omfattet. Med en slik endring blir regelen også lik regelen i fagskoleloven § 27.

5.4 Valgt rektors fratreden før utløpet av funksjonstiden

Det følger av universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 4-6 tredje ledd at styret selv kan bestemme at prorektor overtar dersom valgt rektor fratrer vervet «i løpet av det siste året av funksjonstiden». Det fremgår imidlertid av forarbeidene til loven at

hensikten har vært å overlate til institusjonene hvordan de skal løse situasjoner der rektor fratrer, og ikke begrense adgangen til å la prorektor ta over til tilfeller der rektor fratrer i det siste året av funksjonstiden, jf. Prop. 126 L (2022–2023) punkt 8.8.4. I det nevnte punktet står det følgende:

Departementet mener loven bør ha en bestemmelse som overlater til styret fullt ut å selv bestemme hvordan det vil løse situasjoner der rektor fratrer før funksjonstiden er over. I så fall vil styret kunne velge å la prorektor ta over uavhengig hvor lenge det er igjen av funksjonstiden. Styret vil også kunne velge å la andre enn prorektor ta over, men dette vil trolig ikke være naturlig. Det er ikke lenger krav om at prorektor er medlem av styret, slik som i 1995-loven. Dermed vil det ikke nødvendigvis være problematisk for styresammensetningen om prorektor tar over som rektor i en større del av funksjonstiden. Dette vil uansett styret være nærmest til å vurdere. Departementet foreslår å flytte regelen til paragrafen om valgt rektor, se § 4-6, da det er bare i de tilfellene den er relevant.

På denne bakgrunn foreslo departementet i høringen å ta ut «i løpet av det siste året av funksjonstiden» i uhl. § 4-6 tredje ledd.

Det var 16 høringsinstanser som uttalte seg om dette forslaget i høringen. *UiODoc*, som er en interesseorganisasjon for stipendiater, postdoktorer og midlertidig ansatte ved Universitetet i Oslo, er bekymret for at universitetsstyret ikke vil kunne speile hele bredden av universitetet, når en endring fra prorektor til rektor eventuelt gjøres. *UiODoc* mener det er naturlig at prorektor blir fungerende rektor ved rektors fratreden, men at det bør avholdes nytt valg så snart som mulig. De øvrige høringsinstansene som har uttalt seg om forslaget, deriblant 12 universiteter og høyskoler, støtter eller har ikke innvendinger til forslaget. *Universitet i Bergen (UiB)* viser for øvrig til den ovennevnte omtalen i Prop. 126 L (2022–2023) og uttaler at de er enige i at det vil være svært uheldig dersom styret skulle utpeke noen som ikke er valgt, med mindre det er nødvendig med en kort-siktig fungeringsordning.

Departementet går videre med forslaget i høringen. Forslaget vil bringe ordlyden i loven i samsvar med det som er lagt til grunn i lovens forarbeider. Etter forslaget blir det klart at styret kan bestemme at prorektor skal ta over som rektor der valgt rektor fratrer vervet, uavhengig av hvor lang tid som gjenstår av rektors funksjonstid.

Departementet er enig med *UiODoc* at det kan være hensiktsmessig at det avholdes nytt valg, særlig dersom rektor fratrer tidlig i funksjonstiden, men anser at institusjonens styre er nærmest til å vurdere dette. Departementet er videre enig med *UiB* i at det ikke har vært hensikten å åpne for at styret kan utpeke andre enn prorektor til å ta over som rektor resten av funksjonstiden.

5.5 Utlysing av undervisnings- og forskningsstillinger

Universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 7-2 første ledd fastslår at undervisnings- og forskningsstillinger skal lysess ut med kvalifikasjonskrav «med mindre annet er fastsatt i lov, forskrift eller tariffavtale». Departementet har på bakgrunn av enkelthenvendelser blitt oppmerksom på at det kan være uklart om det her bare vises til eventuelle unntak i universitets- og høyskoleloven med forskrift eller også eventuelle unntak i andre lover. Andre lover vil i praksis være statsansatteloven. Departementet har lagt til grunn at det bare siktes til unntak i universitets- og høyskoleloven med forskrift. Begrunnelsen for særregelen om utlysing av undervisnings- og forskningsstillinger er at det skal være like regler for de statlige og private institusjonene. Etter departementets vurdering gir det derfor lite mening om unntak som er fastsatt i statsansatteloven, skal komme til anvendelse da statsansatteloven bare gjelder de statlige institusjonene. Departementet viser dessuten til at det er en egen unntaksregel for ansettelse uten utlysing i uhl. § 7-8. Det følger av denne at styret

selv kan ansette personer i undervisnings- og forskningsstillinger uten at stillingene er lyst ut først dersom særlige grunner taler for det, og ikke mer enn ett medlem av styret motsetter seg det. Departementet antar at unntakene i statsansatteloven langt på vei vil være omfattet av «særlige grunner», men at unntakene ikke gjelder direkte ved ansettelser i undervisnings- og forskningsstillinger. For at dette skal bli tydeligere, foreslår departementet en språklig endring i uhl. § 7-2 første ledd slik at utlysingskravet gjelder med mindre annet er fastsatt «i denne loven», det vil si uhl.

Departementet anser forslaget som en presisering av gjeldende rett, og har ikke funnet det nødvendig å høre forslaget.

5.6 Delegering

I universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 5-2 er det fastsatt at styret ved institusjonene kan delegere avgjørelsesmyndigheten til andre ved institusjonen «dersom det ikke er fastsatt i loven at styret selv skal ta avgjørelsen, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere». Departementet har blitt gjort oppmerksom på at formuleringen språklig sett er feil. Departementet foreslår derfor å endre ordlyden til at delegering kan skje «med mindre det er fastsatt i loven at styret selv skal ta avgjørelsen eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere».

Forslaget er retting av en språklig feil, og departementet har ikke funnet det nødvendig å høre forslaget.

6 Endringer i utdanningsstøtteleven

6.1 Gjeldende rett

Etter lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 28 skal klager over enkeltvedtak behandles av det forvaltningsorganet som er nærmest overordnet det forvaltningsorganet som har truffet vedtaket. Unntak fra dette, for eksempel ved at klagebehandlingen legges til en klagenemnd, krever hjemmel i lov. Dette er videreført i lov 20. juni 2025 nr. 81 om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven).

Utdanningsstøtteleven § 18 første ledd bestemmer at Lånekassens klagenemnd behandler klager over enkeltvedtak etter utdanningsstøtteleven med forskrifter, herunder vedtak om tildeling av utdanningsstøtte, forrentning og tilbakebetaling. Det går også fram av loven at klagenemnda behandler klager over vedtak om tilskudd til dekning av skolepenger til elever ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler.

Utdanningsstøtteleven § 18 andre ledd bestemmer at klagenemnda har tre medlemmer med personlige varamedlemmer som oppnevnes for inntil tre år. Departementet fastsetter hvem som skal være leder og nestleder i klagenemnda. Lånekassens administrasjon er sekretariat for klagenemnda.

Utdanningsstøtteleven § 18 tredje ledd gir uttrykk for at departementet er klageinstans i tjenestemannssaker og klagesaker etter offentlig-hetsloven.

Klagenemndas virksomhet er ellers regulert i instruks for Lånekassens klagenemnd, som er fastsatt av departementet.

6.2 Høringsforslaget

Departementet uttalte i høringen at organisering av og saksbehandling i Lånekassens klagenemnd ikke trenger å reguleres i lov. Departementet mente det var hensiktsmessig at reguleringen av

Lånekassens klagenemnd gjennomføres på samme måte som for de øvrige klagenemndene som var omtalt i høringsnotatet. Dette betyr at det bør gå fram av loven hvilke saker som skal behandles i nemnd, at departementet kan gi forskrift om behandlingen i nemnda, og at nærmere regler om saksbehandling og organisering fastsettes i forskrift.

Departementet foreslo å føye til et nytt andre punktum i § 18 første ledd, som gir departementet hjemmel til å gi forskrift om klagenemnda og saksbehandling i nemnda.

Gjeldende andre punktum i første ledd ble foreslått fjernet. Årsaken til at klage over vedtak etter ordningen med tilskudd til dekning av skolepenger ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler er særskilt nevnt, er at denne ordningen tidligere var hjemlet i annet regelverk enn utdanningsstøtteleven med forskrifter. Den konkrete ordningen er i dag innlemmet i den ordinære utdanningsstøtteordningen, og behandlingen av klagesaker vil dermed være omfattet av første punktum.

Andre ledd ble foreslått fjernet. I høringsnotatet som omhandlet regulering av flere klagenemnder på Kunnskapsdepartementets område, ble det foreslått at reglene om antall medlemmer, varamedlemmer, oppnevningsperiode og leder/nestleder blir fastsatt i forskrift. At Lånekassens administrasjon er sekretariat for klagenemnda, er i tillegg ikke nødvendig å regulere i lov eller forskrift.

Tredje ledd ble foreslått fjernet. Det er ikke nødvendig å regulere at andre klagesaker enn de som er angitt i første ledd skal behandles av overordnet organ etter fvl. § 28, da dette følger direkte av forvaltningsloven.

6.3 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser hadde merknader til forslaget til endringer i utdanningsstøtteleven § 18.

6.4 Departementets vurdering

Departementet mener at de foreslåtte endringene i utdanningsstøtteleven, supplert med forskriftsregulering av organisering og saksbehandling i Lånekassens klagenemnd, fører til bedre samsvar

mellom reglene om organisering av og saksbehandling i klagenemnder på Kunnskapsdepartementets område.

Se forslag til endringer i utdanningsstøtteleven § 18.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

7.1 Endringer i universitets- og høyskoleloven

7.1.1 Egenbetaling (studieavgift) fra tredjelandsstudenter

I statsbudsjettet for 2023 ble bevilgningen til universitetene og høyskolene redusert ettersom de ville få økte inntekter fra studieavgift for tredjelandsstudenter. Reduksjonen ble faset inn med halvårseffekt for høstsemesteret i 2023 og fram til 2025 siden det ble lagt til grunn at de fleste internasjonale studentene tar en toårig master. Den samlede reduksjonen utgjør 323 mill. kroner fra og med 2025-budsjettet.

Det ble lagt til grunn at reduksjonen ikke ville justeres ut fra de faktiske inntektene, slik at institusjonene fikk beholde alle økte inntekter de fikk fra studieavgift utover bevilgningsreduksjonen.

Departementet vurderer at det heller ikke er aktuelt å endre bevilgningen når institusjonene får større fleksibilitet til å fastsette nivået på studieavgiften selv. I og med at mange institusjoner rekrutterer svært få studenter med dagens prisnivå, innebærer fleksibiliteten en mulighet til å øke de samlede inntektene ved at de kan rekruttere noe flere betalende studenter.

Ved innføringen av studieavgiften for tredjelandsstudenter la departementet til grunn at disse ville bli holdt utenfor grunnlaget for resultatbasert uttelling fra og med statsbudsjettet for 2028. Uttellingen for 2028 beregnes ut fra endringen i studiepoengproduksjonen fra 2025 til 2026, og i 2025 vil alle tredjelandsstudenter på masterutdanning med normal progresjon være omfattet av bestemmelsen om studieavgift. Departementet legger til grunn at tredjelandsstudentene som er omfattet av studieavgiftskravet, fortsatt skal holdes utenfor grunnlaget for resultatbasert uttelling selv om studieavgiften ikke dekker kostnadene ved utdanningen fullt ut. Institusjonene vil da ikke få resultatbasert uttelling av å redusere studieavgiften.

Departementet tar sikte på at endringene skal tre i kraft 1. august 2026. Departementet legger til grunn at institusjonene vil kunne informere tredjelandsstudenter som søker opptak til studieåret 2026/2027, om endringene som er på høring. Institusjonene kan estimere endringer i studieavgiften på sine studier basert på forslaget. Institusjonene må i informasjonen til studentene ta forbehold om at lovendringen blir vedtatt av Stortinget våren 2026.

7.1.2 Dekning av advokatutgifter i studentsaker

Departementet forventer at innføring av makspris for advokatkostnader vil føre til noe lavere utgifter for universitetene og høyskolene, samtidig som den enkelte sak vil ha mer forutsigbare utgifter. Fordi det kan bli noe lavere satser for advokatene og advokatfirmaene, mener departementet det er sannsynlig at færre grunnløse saker blir klaget videre til Felles klagenemnd. Det vil sannsynligvis også føre til færre grunnløse saker i domstolene slik at innføringen kan føre til besparelse for Felles klagenemnd, domstolene og Regjeringsadvokaten.

7.1.3 Andre endringer i universitets- og høyskoleloven

Endringene i punkt 5 er mindre endringer og rettinger som ikke vil ha vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser.

7.2 Endring i utdanningsstøtteloven

Endringene i utdanningsstøtteloven § 18 gjelder organisering og saksbehandling i Lånekassens klagenemnd, og har ikke økonomiske og administrative konsekvenser.

8 Merknader til lovforslaget

8.1 Endringer i universitets- og høyskoleloven

Til § 2-6

Første ledd andre punktum er opphevet slik at det ikke lenger er et krav om at egenbetalingen minst skal dekke institusjonens kostnader til utdanningen for studenter fra land utenfor EØS og Sveits (tredjelandsstudenter). Kravet om at universitetene og høyskolene skal ta egenbetaling fra tredjelandsstudenter gjelder fremdeles, slik at det er et krav om at egenbetalingen for denne studentgruppen må være reell.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 3.5.

Til § 4-6

Tredje ledd tredje punktum er endret ved at det er tatt ut at styrets adgang til å bestemme at prorektor skal ta over dersom valgt rektor fratrer vervet bare gjelder dersom rektor fratrer «i løpet av det siste året av funksjonstiden». Endringen innebærer at styret kan bestemme at prorektor skal ta over som rektor der valgt rektor fratrer vervet, uavhengig av hvor lang tid som gjenstår av rektors funksjonstid.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 5.4.

Til § 5-2

Formuleringen er endret for å rette en språklig feil. Endringen har ikke innholdsmessig betydning.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 5.6.

Til § 6-2

Tredje ledd første punktum er endret for å samsvare med endringen i § 2-6. Det er ikke lenger et krav om at de private institusjonene ikke kan bruke statstilskudd til å dekke driftskostnader for studenter fra land utenfor EØS og Sveits, men det er fremdeles et krav om å ta egenbetaling for den studentgruppen. Egenbetalingen må fremdeles være reell, og det kan ikke kun settes en symbolsk sum. Det er ikke satt et minimumsbeløp for egenbetalingen.

Andre punktum er nytt, og klargjør at de private institusjonene står fritt i spørsmålet om å ta egenbetaling fra de studentene som er omfattet av § 2-6 andre ledd.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 3.5.2.

Til § 7-2

I første ledd er det gjort mindre endringer i formuleringen for å få tydeligere fram at det siktes til eventuelle unntak fra utlysingskravet som er fastsatt i universitets- og høyskoleloven med forskrifter eller tariffavtale. Endringen er ment å være en presisering av gjeldende rett.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 5.5.

Til § 12-2

Første ledd første punktum er endret fra at universiteter og høyskoler *kan* kreve at studentene legger fram politiattest, til at de *skal* kreve at studentene legger fram politiattest i studier der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksis. Endringen bringer ordlyden i samsvar med slik regelen har vært praktisert og utdypet i forskrift.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 5.3.

Til § 12-9

I første ledd er det lagt til et nytt andre punktum som gir departementet hjemmel til å fastsette i forskrift hvor høye utgifter til bistand fra advokat eller annen fullmektig studenter maksimalt har rett til å få dekket.

Den øvre grensen for retten til dekning av advokatutgifter skal ikke praktiseres som en fast, øvre grense. Dersom institusjonene finner at det i den konkrete saken er brukt mer tid enn det som er rimelig og nødvendig, skal salæret settes ned, jf. salærforskriften § 7. Det legges til grunn at den øvre grensen i de fleste tilfellene innebærer en tidsbruk som er rimelig og nødvendig. Den øvre grensen vil skille mellom tidsbruk i forvaltnings-saken og for domstolene.

Dekning av advokatutgifter for utestengingsaker gjelder uttømmende og det er ikke anledning til å kreve advokatutgifter dekket etter annet regelverk for sakstypene som er omfattet av denne paragrafen.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 4.5.

Til § 14-1

I *andre ledd andre punktum* er saker etter § 12-9 tilføyet i oppstillingen av saker som institusjonens nemnd for studentsaker kan behandle som første instans. Tilføyelsen tydeliggjør at institusjonens styre kan delegere til institusjonens nemnd for studentsaker å behandle saker om salærnedsettelse i første instans. Institusjonens styre kan også delegere vedtaksmyndighet om salærnedsettelse til andre enn institusjonens nemnd for studentsaker. Uavhengig av hvem eller hvilket organ på institusjonen som behandler saken i første instans, så er Felles klagenemnd klageinstans ved klage på slike vedtak, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 8-1.

I *fjerde ledd andre punktum* er vilkåret om at leder og dens vara må oppfylle de lovbestemte kravene for dommere, erstattet med et krav om at de skal være jurister, jf. advokatloven. Endringen har ingen innholdsmessig betydning, men tydeliggjør at vilkåret handler om hva slags kompetanse som kreves, og ikke andre krav som gjelder for dommere.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 5.1 og 5.2.

8.2 Endringer i utdanningsstøtteloven

Til § 18

Første ledd første punktum er uendret og viderefører ordningen med at departementet oppnevner en klagenemnd som er klageinstans for enkeltvedtak etter utdanningsstøtteloven med forskrifter. *Første ledd andre punktum* er endret og gir hjemmel for departementet til å gi forskrift om klagenemnda og saksbehandlingen i nemnda.

Tidligere *første ledd andre punktum* om at klagenemnda behandler klager over vedtak om tilskudd til dekning av skolepenger ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler er tatt ut. Ordningen med stipend til skolepenger er regulert i forskrift om utdanningsstøtte, og avgjørelser om stipendet vil være enkeltvedtak. Klage over slike enkeltvedtak er dermed omfattet av første ledd første punktum, og skal behandles av Lånekassens klagenemnd.

Tidligere *andre ledd* er opphevet. De nærmere reglene om organisering og saksbehandling i Lånekassens klagenemnd vil bli regulert i forskrift. Det er ikke nødvendig å lovregulere organisering av sekretariatsfunksjonen for klagenemnda.

Tidligere *tredje ledd* er opphevet. Andre klager enn de som er omfattet av første ledd skal følge ordningen i forvaltningsloven, det vil si at de behandles av overordnet organ. Dette innebærer ingen endring av gjeldende rett.

Endringen er nærmere omtalt i punkt 6.

Kunnskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under
et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om
endringer i universitets- og høyskoleloven mv.
(egenbetaling, advokatutgifter).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven mv. (egenbetaling, advokatutgifter) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven mv. (egenbetaling, advokatutgifter)

I

I lov 8. mars 2024 nr. 9 om universiteter og høyskoler gjøres følgende endringer:

§ 2-6 første ledd andre punktum oppheves.

§ 4-6 tredje ledd tredje punktum skal lyde:
Styret selv kan bestemme at prorektor overtar dersom valgt rektor fratrer *vervet*.

§ 5-2 skal lyde:

Styret kan delegere avgjørelsesmyndigheten til andre ved institusjonen *med mindre det er fastsatt i loven at styret selv skal ta avgjørelsen eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere*.

§ 6-2 tredje ledd skal lyde:

Private institusjoner som mottar statstilskudd, skal *kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits. For studenter som er omfattet av § 2-6 andre ledd bestemmer institusjonen selv om de vil ta egenbetaling*.

§ 7-2 første ledd skal lyde:

Undervisnings- og forskningsstillinger skal lyses ut med kvalifikasjonskrav med mindre annet er fastsatt i *denne loven med forskrifter* eller tariffavtale.

§ 12-2 første ledd første punktum skal lyde:

I studier der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller

praksis, skal universiteter og høyskoler kreve at studentene legger fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

§ 12-9 første ledd nytt siste punktum skal lyde:
Departementet kan gi forskrift om hvor høye utgifter studenter har rett til å få dekket.

§ 14-1 andre ledd andre punktum skal lyde:
Nemnda kan behandle saker som førsteinstans etter §§ 12-1 til 12-9 etter delegering fra styret.

§ 14-1 fjerde ledd andre punktum skal lyde:
Lederen og vara for lederen skal *være jurister, jf. advokatloven § 67*.

II

I lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte gjøres følgende endringer:

§ 18 første ledd andre punktum skal lyde:
Departementet kan gi forskrift om klagenemnda og om saksbehandlingen i nemnda.

§ 18 andre og tredje ledd oppheves.

III

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de ulike bestemmelsene til forskjellig tid.